

11. ‘Aktie Natuur’ kan toch maar beter een flop worden

Paniekzaaier/De Nieuwe Linie, 24 mei 1973

P.J. Schroevers

Toen Aktie Strohalm²⁰ de toegang werd ontzegd tot de presentatie van de ‘Aktie Natuur’ in april van dit jaar, in het Jaarbeursgebouw in Utrecht, was het wel duidelijk: de opgestelde vraagjes waar men bang voor was, waren niet voor niets opgesteld. Hier zit meer achter. Journalisten, ook niet dom, namen de taak van Strohalm over; met als gevolg dat slechts enkele nogal zurige berichtjes de pers bereikten.

Wat is het geval? ‘Aktie Natuur’ wil zijn een ‘Nationale Aktie voor natuurbehoud en natuurbeschermingseducatie’, een grootscheepse inzameling van geld, dat ten goede komt aan Natuurmonumenten, de Vereniging tot Behoud van de Waddenzee en het Instituut voor Natuurbeschermingseducatie (IVN). De grote orkesten van Nederland hebben hun medewerking toegezegd, evenals de Stichting Gezamenlijke Dagbladen. Ze zullen respectievelijk zorgen voor promenadeconcerten en voor een landelijke puzzelactie. Het openingswoord van voorzitter Boellaart maakte duidelijk waarom dit alles is: "Wij (dat zijn dus u en ik) moeten industrialiseren om de bevolkingsgroei op te vangen. Maar onze natuurlijke hebzucht deed ons vergeten een plan voor de natuur te maken".

Wij (u en ik) mogen dus blij zijn dat de Jaarbeurs, samen met de Algemene Bank Nederland en Philips en nog enkele grootbedrijven het initiatief hebben genomen om ons de gelegenheid te geven tot een aflaat van ons schuldgevoel. Door naast de milieubelasting en de drie procent voor Kalkar²¹ een fiks bedrag te storten op gironummer zoveel.

Waarom moeten wij daar nu weer zuur over doen? Omdat het uitgangspunt niet deugt en omdat de mensen zand in de ogen wordt gestrooid. Men kan niet uit naam van groei en kapitaalsaccumulatie aan natuurbescherming en natuureducatie doen. Met geld natuur beschermen is onmogelijk. Dat geld moet in de eerste plaats ergens vandaan komen. Dat doet het op het ogenblik uit de meerwaarde die van de natuur betrokken wordt – tenminste voorzover die meerwaarde niet door uitbuiting uit de derde wereld vandaan komt.

In de tweede plaats is de besteding van al dat geld een fictie: de natuur was er al vóór je eraan dacht haar te kopen. Ze was er zelfs al voordat er geld bestond. Eigenlijk kun je natuur helemaal niet kopen of verkopen,

²⁰Zie nl.wikipedia.org/wiki/STRO

²¹Zie nl.wikipedia.org/wiki/Kweekreactor_Kalkar.

evenmin als God. Dat we er nu geld voor durven vragen is het gevolg van het feit dat die natuur elders wordt afgebroken. Natuur wordt daardoor ook steeds duurder, zowel om te kopen als om te bekijken. Het is de groei zelf, de activiteit van banken en van grootbedrijven, die er de oorzaak van is dat we er nu geld voor op tafel moeten leggen. De rekening voor de onttrokken meerwaarde is echter zeer tastbaar: Rijnwater dat straks niet meer te drinken is, een gestorven Waddenzee, radioactieve *fall-out* in de Voornse duinen, eutrofiëring van het Naardermeer en verdroging van het Zwanenwater.

Kapitaalsaccumulatie leidt tot automatisering, monotonie, grensver-scherping, schaalvergroting. Alle maatschappelijke processen moeten daarin meegaan. De gevolgen daarvan: fosfaatbemesting, rechtekken van grenzen, ruilverkavelingen, noodzaak van monocultures, gebruik van bestrijdingsmiddelen en vele andere zaken zijn bekend als de dagelijks en nachtelijke zorg van de natuurbeheerder.

Kapitaalsaccumulatie is domweg afbraak van natuur. Wie zijn leven in dienst heeft gesteld van dit proces, is een natuurvernieler die door zijn simpele dagelijkse werk meer kapot maakt dan hij door zitting te nemen in tien aanbevelingscomités ooit goed kan maken.

Wij hoeven het zo iemand niet persoonlijk aan te rekenen; daarom schrijf ik dit alles niet. Onze maatschappelijke orde kan het zonder banken en grootbedrijven niet stellen en er blijven altijd mensen die de kastanjes uit het vuur zullen gaan halen. Ook zou er van de natuur nog minder dan nu over zijn als er niet een groot bedrag bijeen gespaard was om te redden wat er nog te redden valt. Dat kan alleszins respectabel zijn.

Maar kwalijk wordt het als deze accumulatie van kapitaal, deze stimulering van meerwaardeonttrekking als aanbeveling wordt gebruikt om namens de groei zitting te nemen in een comité, zoals door de ABN, Philips, de Kamers van Koophandel, de Nationale Nederlanden en anderen hier gedaan wordt. Men doet alsof de groei en de natuurontluistering twee zaken zouden zijn, die niets met elkaar te maken zouden hebben. Nog erger: men doet voorkomen alsof de instellingen die zij vertegenwoordigen, zelf het beste met de natuur voor zouden hebben En alsof hun actie nu noodzakelijk zou zijn omdat ik en u in onze hebzucht vergeten zouden zijn een plan voor de natuur te maken, nadat we eerst de overbevolking op ons geweten hadden. Dat we met hun edelmoedigheid nog blij moeten zijn.

Het is ontzettend jammer dat mensen die zich inzetten voor het behouden van wat er nog aan natuur in ons land te vinden is, voor wie het 'ecologisch denken' voorwaarde is bij hun activiteiten, zo primitief onecologisch worden als de mensen in hun beschouwingen betrokken

wordt. *‘Ervaringskennis met betrekking tot het natuurgebeuren, waardoor begrip gekweekt wordt voor het functioneren van natuurlijke systemen, is de basis voor het slagen van dit werk’* zegt het begeleidend IVN-stencil. Met *‘dit werk’* wordt dan het streven bedoeld om de mens verantwoordelijkheid voor zijn omgeving bij te brengen.

Maar ook onze maatschappij is een levend systeem.

De ervaringskennis met betrekking tot het ‘natuurgebeuren’, zoals het mooi heet, kan dus leiden tot maatschappelijk inzicht. Of – om het wat eenvoudiger te stellen – de bloemetjes en bijtjes kunnen ons maatschappijkritisch inzicht bijbrengen. Zij laten zien, dat de gestoorde natuur het gevolg is van een gestoorde mensenmaatschappij.

Maar de natuurbeschermers zelf geven zich daar weinig rekenschap van. Zij denken structureel over de natuur en de betrekkingen tussen stabiliteit, macht, energiestromen en andere ecologische begrippen. Maar zodra de mens ermee te maken heeft weten zij niet verder te komen dan tot een vaag ‘wij zijn allen schuldig’-begrip. Dat is zeer weinig structureel en het zou de ‘mentaliteit’ van de mensen centraal moeten stellen – een begrip dat in wezen geen bestaansrecht heeft. Zij doen daarmee hun eigen zaak schade en ik heb het vermoeden dat velen het zelf niet in de gaten hebben.

Daartegenover staat dan de twijfel over de principezuiverheid van anderen, die van dit onbegrip gebruik maken om vele goed bedoelde activiteiten de mist in te sturen; een mist die hun rol in het proces van aftakeling aan het oog onttrekt. Want wie een boom mag planten bij iedere honderd gulden die hij naar de bank brengt, bouwt toch mee aan de natuur – dat kan toch niet verkeerd zijn?

Het vervelendste is dat we daarmee gedwongen worden ons scherp te keren tegen diegenen die we altijd als medestrijders beschouwd hebben en die het naar het gevoel ook zijn. Maar als het aan mij ligt hoop ik van harte, dat de hele actie een flop wordt. Het spijt me voor de mensen die er welgemeend hun best voor doen, maar de Waddenzee is voor mij te dierbaar om op déze wijze te moeten worden opgeofferd.